

อศวรรษการศึกษานักปราชญ์มุสลิม

ดร. เรฮานุล บะหุรียูนุ เขียน

ZUNNUR แปล

บ้านบุชรอ

ห้องสมุดบ้านบุชรอ : ห้องสมุดเพื่อชุมชน

อัครรยการศึกษานักปราชญ์มุสลิม

เขียนโดย ดร. เรฮานุล บะหรีอยน

แปลและเรียบเรียงโดย Zunnur

คำนำผู้แปล

โลกอิสลามไม่เคยไร้ซึ่งแบบอย่างในทุกเรื่องราว ประชาชาติมุสลิมไม่เคยไร้ซึ่งต้นแบบในทุกๆเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไร และมีที่ไหน อิสลามและบรรพชนมุสลิมได้สร้างต้นแบบและแบบอย่างที่สมบูรณ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้เจริญรอยตามเรียบร้อยแล้ว

ในเรื่องการศึกษาก็เช่นกัน โลกมุสลิมมีตัวอย่างนักศึกษาที่ดีเลิศมากมาย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพียงแต่ว่า มันไม่ค่อยได้ถูกนำเสนอ หรือมุสลิมเองนั้นแหละที่ไม่ค่อยได้ใส่ใจในมรดกอันมีค่านี้ของตนเอง

หนังสือเล่มบางนี้ ได้รวบรวมเสี้ยวหนึ่งจากตัวอย่างอันมากมายของความอัศจรรย์ที่นักปราชญ์มุสลิมได้สร้างเอาไว้ในเรื่อง การศึกษาหาความรู้ แบบอย่างในเรื่องความมุ่งมั่น พุ่มเท เสียสละ และต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ อันเป็นสิ่งที่จะยกเกียรติของพวกเขาให้สูงขึ้น ณ ที่อัลลอฮ์ สُبْحَانَهُ ะอะอะอะ และ ณ สายตาของมนุษย์ทั้งหมด

อัลลอฮ์ สُبْحَانَهُ ะอะอะอะ ตรัสว่า

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ

**อัลลอฮฺจะทรงยกย่องเทอดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาใน
หมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮฺทรง
รอบรู้อย่างในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ (สุเราะฮ์อัล-มูญาตะละฮ์ 58 : 11)**

ผมหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นแรงผลักดันและพลัง
สนับสนุน ตลอดจนเป็นขวัญกำลังใจให้บรรดานักศึกษามุสลิม
ทั้งหลายได้มุ่งมั่น พยายาม กับการศึกษาเล่าเรียนความรู้ศาสนา และ
ความรู้อื่นๆ เพื่อเป็นการยกระดับเกียรติของตนเองและเกียรติยศ
ของอิสลาม และเพื่อนำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาอย่างลึกซึ้งนั้น ใช้ทำ
ประโยชน์ให้แก่ศาสนาและสังคมมุสลิม

ขออัลลอฮฺทรงตอบรับการทำงานของผม และขอพระองค์ทรง
อภัยในบาปและความผิดพลาดทั้งหลายด้วย อามีน

ด้วยรักและรัศมี

Zunnur

(อบูฮันซอลละฮ์ อุสมาน บิน อิสฮาก)

1 พฤศจิกายน 2555 | 17 ซุลฮิจญะฮ์ 1433 @ บ้านบุชรอ

อศจรรยการศึกษานักปราชญ์มุสลิม

อิมามอบูหะนีฟะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

«الحكايات عن العلماء ومجالستهم أحب إلي من كثير من
«الفقه؛ لأنها آداب القوم وأخلاقهم»

“เรื่องราวของบรรดาอุละมาอ์และการนั่งร่วมกับพวกเขา
นั้น เป็นที่ชื่นชอบสำหรับฉันมากกว่าความมากมายของปัญหา
ฟิกฮฺ เพราะมันบรรจุจริยาและมารยาทของเขาเอาไว้(ให้ปฏิบัติ
ตาม)”¹

บรรดาอุละมาอ์ได้กล่าวไว้ว่า บางครั้งการอ่านเรื่องราวของ
บรรดานบี คนศอลิหฺ และบรรดาอุละมาอ์นั้น เป็นที่ชื่นชอบสำหรับ
พวกเขามากกว่าการศึกษา(ความรู้ที่เป็น)ทฤษฎี เพราะเขาเหล่านั้น
คือ ตัวอย่างที่ชัดเจนจากทฤษฎีที่ได้ร่ำเรียน และหากรู้สึกท้อแท้/ไม่
มีพลังในการดำรงมั่นอยู่บนศาสนา หนึ่งในวิธีการสร้างพลังให้ลูก
โซนขึ้นอีกครั้ง ก็คือ การมองและอ่านเรื่องราวของพวกเขา

¹ ญามิอุ บะยานิล อิลมี วะ ฟัฎลิฮี 509/1 , หมายเลขที่ , 819ดาร์ลุ อิบดุล
ญะนาซี ,1 พิมพ์ครั้งที่ ,ปีฮิจเราะฮฺที่ , 1414ฮัซฆามิละฮฺ-

ท่านอลี บิน หุสัยนฺ บิน อลี บิน อปีฏอติบ - ซัยนุล อาบิ
ดิน- กล่าวว่า

كُنَّا نَعْلَمُ مَغَازِيَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَرَايَاهُ كَمَا نَعْلَمُ
السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ

“เมื่อก่อน เราได้รับการสอนเกี่ยวกับการทำสงครามของ
ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ค็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม เช่นที่อัล-กุร
อานได้สอนพวกเรา”²

อัลลอฮฺ สُبْحَانَهِ ۖ وَتَعَالَا دَرَجَاتُهُ

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى
وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

² อัล-ญามิอฺ ลี อัคลาเกิร รอวียฺ , 2/195 , มัฏบะบะฮฺ อัล-มะฮอาริฟ , ริยาฎ , ปี
ฮิจเราะฮฺที่ 1430 , อัช-ซามิละฮฺ

โดยแน่นอนยิ่ง ในเรื่องราวของพวกเขาเป็นบทเรียน
สำหรับบรรดาผู้มีสติปัญญา มิใช่เป็นเรื่องราวที่ถูกปั้นแต่งขึ้น แต่
ว่าเป็นการยืนยันความจริงที่อยู่ต่อหน้าเขา และเป็นการแจกแจง
ทุกสิ่งทุกอย่าง และเป็นการชี้ทางที่ถูกต้อง และเป็นการเมตตาแก่
หมู่ชนผู้ศรัทธา (สุเราะฮฺยสุฟ 12 : 111)

เราจะนำเสนอเรื่องราวของบรรดาอูละมาห์ เพราะพวกเขา
คือ มนุษย์ปุถุชนธรรมดาเช่นพวกเรา เพื่อที่จะได้คลี่คลายข้อกังขาที่
อาจจะเข้ามาในหัวใจที่อ่อนแอของพวกเราได้ เช่น คำกล่าวที่ว่า
‘พวกเขาเป็นนบีและเราะสูล ก็ต้องเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว’

ต่อไปนี้ คือเรื่องราวของพวกเขา หวังว่าจะสามารถเพิ่ม
พลังแก่พวกเราได้

เดินทางไกลเพื่อความรู้

หากคนๆหนึ่งปรารถนาได้รับความรู้ เขาจะต้องออกไปจาก
บ้านของตนเองและแสวงหาความรู้ อิมามอัล-บุคอรีย์ ได้ระบุบท
หนึ่งในหนังสือเศาะฮีหฺของท่าน นั่นคือ

باب الخروج في طلب العلم

“บพว่าด้วยการออกไปเพื่อแสวงหาความรู้”

ท่านสะอีด บิน อัล-มุสยั๊บ เราะหิมะฮุลลอฮ เป็นตาบิอินที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า

إن كنت لأسير الليالي والأيام في طلب الحديث الواحد

“แท้จริง ฉันได้เดินทางเป็นเวลาหลายวันหลายคืนเพื่อแสวงหาหะดีษหนึ่งบท”³

ท่านอิบนุล ญะซีร เราะหิมะฮุลลอฮ กล่าวว่า

طاف الإمام أحمد بن حنبل الدنيا مرتين حتى جمع المسند

“อิมามอะหมัด บิน หัมบัล ได้เดินทางรอบโลก 2 รอบจนกระทั่งท่านสามารถรวบรวม(และเรียบเรียงหนังสือ)มุสนัดได้”⁴

³ ญะมาอิอุ บะยานิล อิลมี วะ ฟุฎลิฮี , 1/395 หมายเลขที่ 569 , ตารุส อิบนุล ญะซีร , พิมพ์ครั้งที่ 1 , ปีฮิจเราะฮ์ที่ 1414 , อัช-ซามิละฮ์

อิมามอะหมัด บิน หัมบัล เราะหิมะฮุลลอฮ์ ได้เล่าว่า

سَافَرْتُ فِي طَلَبِ الْحَدِيثِ وَالسَّنَةِ إِلَى الثَّغُورِ وَالشَّامَاتِ
وَالسَّوَاهِلِ وَالْمَغْرِبِ وَالْجَزَائِرِ وَمَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ وَالْعِرَاقِينَ وَأَرْضَ
حُورَانَ وَفَارِسَ وَخِرَاسَانَ وَالْجِبَالَ وَالْأَطْرَافَ

“ฉันได้เดินทางแสวงหาหะดีษและสุนนะฮ์ยังเมืองซุซุร ,
ขาม , สะวาฮิล , โมร็อกโก , แอลจีเรีย , มั๊กกะฮ์ , มะดีนะฮ์ ,
อิรัก , เหาอรอน , เปอร์เซีย , คูรอซาน , หุบเขาต่างๆ และสุดขอบ
โลก”⁵

จากท่านอับดุลเราะหมาน เล่าว่า ฉันได้ยินอุบัยย กล่าวว่

أَوَّلُ سَنَةٍ خَرَجْتُ فِي طَلَبِ الْحَدِيثِ أَقَمْتُ سَبْعَ سِنِينَ أَحْصَيْتُ
مَا مَشَيْتُ عَلَى قَدَمِي زِيَادَةَ عَلَى أَلْفِ فَرَسَخٍ : لَمْ أَزَلْ أَحْصِي
حَتَّى لَمَّا زَادَ عَلَى أَلْفِ فَرَسَخٍ تَرَكْتَهُ

⁴ ศ็อยตุล คอดิร , หน้า 246 , นำมาจาก www.alhanabila.com

⁵ อัล-มักศอดุล อัรชาด , 1/113-114 , มั๊กตะบะฮ์ อัร-รุซด , รียาฎ , พิมพ์
ครั้งที่ 1 , ปีฮิจเราะฮ์ที่ 1410 , อัช-ชามิละฮ์

“ปีแรกของการแสวงหาหะดีษ ฉันได้ออกเดินทาง
แสวงหาหะดีษเป็นเวลา 7 ปี ตามการคำนวณของฉันแล้ว ฉันได้
เดินทางด้วยเท้าเป็นระยะทางมากกว่า 1,000 ฟัรซัค (ประมาณ 8
กิโลเมตร) ฉันยังคงคำนวณมันจนกระทั่งมันมากกว่า 1,000
ฟัรซัค ฉันจึงหยุดการคำนวณ”⁶

ท่านอิบนุ มัญตะฮฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

طُفْتُ الشَّرْقَ وَالْغَرْبَ مَرَّتَيْنِ

“ฉันได้วนรอบตะวันออกและตะวันตก 2 ครั้ง(เพื่อ
แสวงหาความรู้)”⁷

เหนื่อยยากลำบากในการศึกษาหาความรู้

⁶ อัล-ญัรหฺ ะฮฺ อัล-ตะฮะดีล , 1/359 , ดาร อิฮยาอฺ อัล-ตุร็อษ , เบรุต , พิมพ์
ครั้งที่ 1 , ปีฮิจเราะฮฺที่ 1427 , อัช-ซามิละฮฺ

⁷ ลัยร อะฮฺลาม อัน-นุบะลาอฺ , 12/503 , ดารุล หะดีษ , ไคโร , ปีฮิจเราะฮฺที่
1427 , อัช-ซามิละฮฺ

บรรดาอุลละมาอ์มักจะกล่าวถึงเรื่องนี้อยู่เสมอ และหนึ่งใน
นั่นก็คือ ท่านยะหยา บิน อปีกะซีร เราะหิมะฮุลลอฮฺ ท่านกล่าวว่า

ولا يستطيع العلم براحة الجسد

“ความรู้มีอาจได้มา ด้วยร่างกายที่สุขสบาย”⁸

อิมามชาฟีอีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

لا يطلب هذا العلم من يطلبه بالتملل وغنى النفس فيفلح، ولكن
من طلبه بذلة النفس، وضيق العيش، وخدمة العلم، أفلح

“เป็นไปได้ที่คนขี้เบื่อและรู้สึกพอใจกับชีวิต(ของ
ตนเอง)จะศึกษาหาความรู้แล้วประสบความสำเร็จ แต่เขาจะต้อง
ศึกษาหาความรู้ในสภาพที่มีการยับยั้งตน รู้สึกถึงความคับแคบ
ของชีวิต และต้องรับใช้ความรู้ เขาจึงจะประสบความสำเร็จ”⁹

⁸ ญามิอุ บะยานิล อิลมี วะ ฟิอฎลิฮี 1/348 หมายเลขที่ 553 , ดารุล อิบดุล
ญะนาบีย , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีฮิจเราะฮฺที่ 1414 , อัช-ชามิละฮฺ

⁹ ตัตริบুর รอวัย 2/584 , ดารุญ ญ็อยยิบะฮฺ , อัช-ชามิละฮฺ

อบูอัมรฺ บิน อัล-เศาะลาหฺ ได้เล่าถึงอิมามมุสลิม เราะ
หิมะฮฺลลอฮฺ ว่า

وَكَانَ لِمَوْتِهِ سَبَبٌ غَرِيبٌ نَشَأَ عَنْ غَمْرَةٍ فِكْرِيَّةٍ عِلْمِيَّةٍ

“ส่วนสาเหตุการตายของท่านนั้น คือสิ่งหนึ่งที่ประหลาด
มาก มันเกิดขึ้นเนื่องจากความเหนื่อยยากลำบากในเรื่อง
(การศึกษาหา)ความรู้”¹⁰

ท่านยะหฺยา อูษะกะรียา กล่าวว่า

وَذَكَرَ لِي عَمِي عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ: قَفَلْتُ مِنْ خُرَاسَانَ وَمَعِيَ عَشْرُونَ
وَقَرَأْتُ مِنَ الْكُتُبِ، فَانْزَلْتُ عِنْدَ هَذَا الْبَيْتِ - يَعْنِي: بَيْتَ مَجْنَةَ - فَانْزَلْتُ
عِنْدَهُ اقْتِدَاءً بِالْوَالِدِ

อุบัยดิลลาฮฺ ลุงของฉันได้เล่าแก่ฉันว่า “ฉันเดินทาง
กลับมาจากเมืองคุรอซาน พร้อมกับสัมภาระหนัก 20 ชิ้นที่บรรจ

¹⁰ ศิยานะฮฺ เศาะฮิหฺ มุสลิม หน้า 62 , ดารุล ชีอริบิล อิสลามียฺ , เบรตุ , พิมพ์
ครั้งที่ 2 ปีฮิจเราะฮฺที่ 1408 , อัช-ชามิละฮฺ

หนังสือมากมายไว้ ฉันแหวะพักที่บ่อน้ำแห่งหนึ่ง(บ่อน้ำมูญันนะฮฺ)
ฉันทำเช่นนี้เพื่อเลียนแบบบิดาของฉัน”¹¹

อิมามชาฟีอีย์ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

ما أفلح في العلم إلا من طلبه في القلة، ولقد كنت أطلب
القرطاس فيعسر عليّ. وقال: لا يطلب أحد هذا العلم بالملك
وعز النفس فيفلاح

“ผู้ศึกษาความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จ เว้นแต่ผู้ที่
ศึกษามันในสภาพของผู้ด้อยโอกาส และแท้จริง เมื่อก่อนนั้น
เพียงฉันจะหากระดาษสักแผ่นหนึ่งก็ลำบากมากแล้ว เป็นไปไม่ได้
ที่คนๆหนึ่งจะศึกษาหาความรู้ในสภาพที่มีอย่างเพียบพร้อมและมี
ความถือตัวสูง แล้วเขาจะประสบความสำเร็จ”¹²

¹¹ สียัร อะฮฺลาม อัน-นุบะลาอ์ 12/503 , ดารุล หะดีษ , ไคโร , ปีอิจเราะฮฺที่
1427 , อัช-ชามิละฮฺ

¹² ดัหฺซีบ อัล-อัสม่าอ์ อัล-ลุซนีฮฺ หน้า 54 , ดารุล กุตุบ อิลมียะฮฺ , เบรตุ ,
อัช-ชามิละฮฺ

ดังนั้น ลองเปรียบเทียบกับความพยายามในการศึกษาหา
ความรู้ของเราเถิด

ยับยั้งความหิวโหย

ท่านอับดุลเราะหฺ บิน อับดุลอะซฺ กล่าวว่ ฉันได้ยืนบิดา
กล่าวว่า

بقيت بالبصرة في سنة أربع عشرة ومائتين ثمانية أشهر وكان في
نفسي أن أقيم سنة فانقطع نفقتي فجعلت أبيع ثياب بدني شيئاً
بعد شيء حتى بقيت بلا نفقة ومضيت أطوف مع صديق لي إلى
المشيخة وأسمع منهم إلى المساء فانصرف رفيقي ورجعت إلى
بيت خال فجعلت أشرب الماء من الجوع ثم أصبحت من الغد
وغدا علي رفيقي فجعلت أطوف معه في سماع الحديث على
جوع شديد فانصرف عني وانصرف جاعاً فلما كان من الغد
غدا علي فقال مر بنا إلى المشايخ قلت أنا ضعيف لا يمكنني
قال ما ضعفك قلت لا أكتمك أمري قد مضى يومان ما طعمت
فيهما

ฉันพำนักอาศัยอยู่ที่เมืองบัสเราะฮ์ ในปีฮิจเราะฮ์ที่ 214 แท้จริงแล้ว ฉันต้องการพำนักอยู่ที่นั่นนาน 1 ปี แต่เสบียงได้หมดลงแล้ว และฉันจำเป็นต้องขายเสื้อผ้าของตนเองที่ละชิ้นๆ จนกระทั่งฉันไม่เหลืออะไรอีกเลย แต่ฉันก็ยังคงไปยังบรรดาซัยคฺพร้อมกับเพื่อนๆ และฉันก็ศึกษาความรู้จากพวกเขาจนถึงช่วงบ่าย เมื่อเพื่อนๆ ของฉันกลับไป ฉันก็ได้กลับไปที่บ้านของตนเองด้วยมือที่ว่างเปล่า แล้วฉันก็ต้อน้ำเพื่อบรรเทาความทิวโหย วันรุ่งขึ้น เพื่อนๆ ของฉันก็ได้มาหา และฉันก็เดินทางไปฟัง(ศึกษา)หะดีษพร้อมกับพวกเขาในสภาพที่ต้องระงับความทิวโหยอย่างที่สุดไว้ วันต่อมาเช่นกัน พวกเขาชวนฉันไปศึกษาความรู้ ฉันกล่าวว่า ‘ฉันอ่อนเพลียมากและไม่สามารถไปได้’ พวกเขาถาม ‘ท่านเป็นอะไร?’ ฉันกล่าวว่า ‘ฉันคงไม่สามารถปกปิดพวกท่านได้อีกแล้ว (คือ) ฉันยังไม่ได้ทานอะไรเลยตั้งแต่ 2 วันที่แล้ว’

ท่านอิบรอฮีม บิย ยะอฺกูบ กล่าวว่า

كَانَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ يَصْلِي بَعْدَ الرِّزَاقِ فَسَهَا يَوْمًا فِي صَلَاتِهِ
فَسَأَلَهُ عَبْدَ الرِّزَاقِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمْ يَطْعَمْ شَيْئًا مِنْذُ ثَلَاثٍ

“อิมามอะหมัด บิน หัมบัล ละหมาดพร้อมกับอับดุลร็อซ

ซาก วันหนึ่งเขาได้หลงลืมในการละหมาด อับดุลร็อซซากจึงถามว่าท่านลืมได้อย่างไร ท่าน(อิมามอะหมัด)จึงเล่าว่า ท่านยังไม่ได้กินอะไรเลยตั้งแต่ 3 วันที่แล้ว”¹³

ท่านสุฟยาน บิน อุยัยนะฮฺ กล่าวว่า

جَاعَ سُفْيَانُ الشَّوْرِيَّ جُوعًا شَدِيدًا مَكَثَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ لَا يَأْكُلُ شَيْئًا
فَمَرَّ بِدَارٍ فِيهَا عُرْسٌ فَدَعَتْهُ نَفْسُهُ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ فَعَصَمَهُ اللَّهُ
وَمَضَى إِلَى مَنْزِلِ ابْنَتِهِ فَأَتَتْهُ بِقُرْصٍ فَأَكَلَهُ وَشَرِبَ مَاءً فَتَجَشَّى

“สุฟยาน อัช-เชารีย์ เคยรู้สึกหิวโหยเป็นอย่างมาก เป็นเวลา 3 วันแล้วที่เขาไม่ได้ทานอะไรเลย เมื่อเดินผ่านบ้านหลังหนึ่งที่มีการจัดงานเลี้ยง เขาต้องการไปยังที่นั่น แต่อัลลอฮฺทรงคุ้มครองท่านไว้(เพราะการไปยังงานเลี้ยงที่ไม่ได้ถูกเชิญนั้น เป็นสิ่งต้องห้าม(หะรอม)-ผู้แปล) สุดท้าย เขาจึงเดินทางไปยังบ้านลูกสาว

¹³ ฎาะฮะบะกอต อัล-หะนะบียะฮฺ หน้า 99 , ดารุ้ล มะอริฟะฮฺ , เบรุต , อัช-ชา มิละฮฺ

ลูกสาวของท่านได้นำขนมปังรูปกลมแบนมาให้ แล้วท่านก็ทานมันและดื่มน้ำจนหายหิว”¹⁴

ใช้จ่ายทรัพย์สินอย่างมากมายเพื่อการศึกษา

ผู้ศึกษาหาความรู้ศาสนาจะต้องพร้อมออกห่างจากدنยาและความสุขสบาย ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และอาจเป็นไปได้ว่า พวกเขาเหล่านี้แหละคือคนจน อันเนื่องจากได้ใช้จ่ายทรัพย์สินของตนเองอย่างมากมายไปในการแสวงหาความรู้(จนไม่เหลือหรือเหลือน้อยเต็มที-ผู้แปล)

อิมามมาลิก บิน อนัส เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

لا يبلغ أحد من هذا العلم ما يريد حتى يضربه الفقر ويؤثره على كل شيء

“คนๆหนึ่งจะไม่สามารถมีความรู้ที่ตามหาคาดหวังไว้ได้จนกว่าเขาจะเป็นคนยากจน(พะกิร)และมีอิทธิพลต่อทุกๆสิ่ง”¹⁵

¹⁴ ทิลยะตุล เอาลียาฮ์ 6/373 , ดารุส กิตาบ อัล-อะรอบีย , เบรุต , อัช-ซามิ ละฮ์

และเรื่องราวที่โด่งดังมาก นั่นก็คือ เรื่องราวของบรรดาอุ
ละมาอ์ที่ศึกษาหาความรู้ จนกระทั่งต้องขายหลังคาบ้านของตนเอง!

ท่านอิบนุล กอศิม กล่าวว่า

قال ابن القاسم: أفضى بمالك طلب العلم إلى أن نقض سقف
بيته فباع خشبه، ثم مالت عليه الدنيا

“การศึกษาหาความรู้เป็นเหตุให้อิมามมาลิกต้องรื้อ
หลังคาบ้านแล้วนำไปขาย หลังจากนั้นตนุญยากก็ได้เข้ามาหา
เขา”¹⁶

ท่านอัล-เคาะฎีบ อัล-บัฆดาดีได้รายงานว่า

أنفق ابن عائشة على إخوانه أربع مائة ألف دينار في الله، حتى
التجأ إلى أن باع سقف بيته

¹⁵ อัล-มัจญ์มูอ 1/35 , อิมามอัน-นวะะวีย , อัซ-ซามิละฮฺ

¹⁶ ตัรตีบุล มะดารีค 1/31 , อัซ-ซามิละฮฺ

“อิบนุ อาอิชะฮฺ ใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อ(การศึกษาเรียนรู้
ของ)พี่น้องของเขามากถึง 400,000 ดินาร จนกระทั่งเขาต้องขาย
หลังคาบ้านของตนเอง”¹⁷

ท่านมุหัมมัด บิน สะลาม กล่าวว่า

أَنْفَقْتُ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ أَرْبَعِينَ أَلْفًا، وَأَنْفَقْتُ فِي نَشْرِهِ أَرْبَعِينَ أَلْفًا،
وَلَيْتَ مَا أَنْفَقْتُ فِي طَلَبِهِ كَانَ فِي نَشْرِهِ

“ฉันได้ใช้จ่าย 40,000 (ดินาร)สำหรับการศึกษาหา
ความรู้ และใช้ไป 40,000 เพื่อเผยแพร่มัน หวังว่าสิ่งที่ฉันใช้จ่าย
ในหนทางการแสวงหาความรู้ จะอยู่ในการเผยแพร่มัน(ความรู้)
ด้วย”¹⁸

และเรื่องราวหนึ่งที่รู้จักกันดี มารดาของรอบิอะฮฺ อัร-
เราะฮฺอี ครูของอิมามมาลิก ได้ใช้จ่ายทรัพย์สินไป 30,000 ดินาร
เพื่อเลี้ยงดูและอบรมเขา เมื่อสามีของเธอกลับมา และสอบถาม
เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้เก็บสะสมไว้ จึงเกิดการสนทนาขึ้น

¹⁷ ตาริค บัฆดาดี 12/17 , ดารุส ซ็อริบิล อิสลามีย , เบรุต , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี
ฮิจเราะฮฺที่ 1422 , อัส-ซามิละฮฺ

¹⁸ อ้างแล้ว

فَقَالَتْ أُمُّهُ: أَيُّمَا أَحَبَّ إِلَيْكَ ثَلَاثُونَ أَلْفَ دِينَارٍ، أَوْ هَذَا الَّذِي هُوَ فِيهِ مِنَ الْجَاهِ، قَالَ: لَا وَاللَّهِ إِلَّا هَذَا، قَالَتْ: فَإِنِّي قَدْ أَنْفَقْتُ الْمَالَ كُلَّهُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا ضَيَعْتَهُ

มารดาของรอบิอะฮ์กล่าวว่ากับสามีของตนว่า “ท่านชอบสิ่งใดมากกว่ากัน ระหว่าง 30,00 ดีนาร์ หรือสถานะที่ข้า(ลูกของท่าน)จะได้รับ?” สามีของเธอกล่าวว่า “ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ฉันชอบสิ่งนี้(สถานะของลูกที่มีความรู้-ผู้แปล)” มารดาของรอบิอะฮ์กล่าวว่า “ฉันได้ใช้จ่ายทรัพย์สินดังกล่าวทั้งหมดเพื่อมัน” สามีของเธอกล่าวว่า “ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ เธอไม่ได้ใช้มันโดยเปล่าประโยชน์เลย”¹⁹

ยากจนเนื่องจากการศึกษาเรียนรู้

¹⁹ ดาริคว บัฆดาดี 9/414 , ดารุส ซ็อริบิล อิสลามีย , เบรุต , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี
ฮิจเราะฮ์ที่ 1420 , อัช-ชามิละฮ์

บรรดาอุละมาอ์ได้ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดจนทรัพย์สิน
ของพวกเขา จนกระทั่งมีคำกล่าวจากอุละมาอ์บางท่าน เช่น ท่าน
ซุอฺบะฮฺ กล่าวว่า

مَنْ طَلَبَ الْحَدِيثَ أَفْلَسَ

“ผู้ใดศึกษาหะดีษ(-ความรู้ศาสนา) เขาจะยากจน”²⁰

* เนื่องจากใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อแสวงหามั่นคงมาจนหมดสิ้น-ผู้
แปล

อิมามซาฟิอียฺ เราะหิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

لَا يَصْلُحُ طَلَبُ الْعِلْمِ إِلَّا لِمُفْلِسٍ

“ไม่สมควรสำหรับผู้ศึกษาหาความรู้ เว้นแต่ผู้ที่พร้อมจะ
ยากจน”²¹

²⁰ ญามิอุ บะยานิล อิลมิ ระ ฟัฎลิฮี 1/410 หมายเลขที่ 597 , ดารุล อิบнул
ญะนาซี , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีฮิจเราะฮฺที่ 1414 , อัช-ซามิละฮฺ

ท่านอิบนุ สะอูด กล่าวว่า ฉันได้ยินมุซา บิน ดาวูด กล่าวว่า

أفلس الهيثم بن جميل في طلب الحديث مرتين

“อัล-หัยษัม บิน ญะมัล ยากจน 2 ครั้ง ขณะศึกษาหะ
ดีษ”²²

ท่านอิบนุ อะดีย ได้เล่าถึงท่านยะหยา บิน มะอิต ไว้ว่า

كان معين على خراج الري، فمات، فخلف ليحيى ابنه ألف ألف
درهم، فأنفقه كله على الحديث حتى لم يبق له نعل يلبسه.

“มะอีน(บิดาของท่านยะหยา บิน มะอีน)เป็นโรคคอ
อักเสบ และได้เสียชีวิต เขาได้ทิ้งมรดกไว้สำหรับยะหยา บิน มะ
อีน จำนวน 1,000,000 ดินาร และเขา(ยะหยา บิน มะอีน)ก็ได้ใช้

²¹ อัล-ญามิอฺ ลิ อักลากริ รอวียฺ 1/104 หมายเลขที่ 71 , มักตะบะฮฺ มะอาริฟ
, รียาฎ , อัช-ชามิละฮฺ

²² ริหละฮฺ ฟิ ญะอะละบิล หะดีษ หน้า 205 , ดารุล กุตุบ อัล-อิลมียะฮฺ , เบรุต
, พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีฮิจเราะฮฺที่ 1395 , อัช-ชามิละฮฺ

จำมันทั้งหมดเพื่อการศึกษาหะดีษ จนกระทั่งเขาไม่เหลืออะไร
เลย นอกจากรองเท้าแตะที่ใช้สวมใส่”²³

ท่านอับดุลเราะหมาน บิน อับดุลอะฮ์ กล่าวไว้ว่า ฉันได้ยิน
บิดากล่าวว่า

بقيت بالبصرة في سنة أربع عشرة ومائتين ثمانية أشهر وكان في
نفسي أن أقيم سنة فانقطع نفقتي فجعلت أبيع ثياب بدني شيئاً
بعد شيء حتى بقيت بلا نفقة

“ฉันพำนักอาศัยอยู่ที่เมืองบัสเราะฮ์ ในปีอิหฺเราะฮ์ที่ 214
แท้จริงแล้ว ฉันต้องการพำนักอยู่ที่นั่นนาน 1 ปี แต่เสบียงได้หมด
ลงแล้ว และฉันจำเป็นต้องขายเสื้อผ้าของตนเองทีละชิ้นๆ
จนกระทั่งฉันไม่เหลืออะไรอีกเลย”²⁴

ศึกษากับครู(ช่วยค)หลายคน

²³ สียัร อะฮฺลาม อัน-นุบะลาฮ์ 21/85 , มุอัสสะสะฮฺ ริสาละฮฺ , อัช-ชามิละฮฺ

²⁴ ดาริคว บัฆดาดีฮ์ 2/74-75 , อัช-ชามิละฮฺ

เราไม่ควรจำกัด(การเรียนรู้ของ)ตนเองกับครูเพียงคนเดียว
เพราะความรู้ที่กว้างขวางนัก จนกระทั่งบรรดาอุละมาอ์ เช่น หัม
มาด บิน ซัยด์ เราะหิมะฮุลลอฮ์ ได้กล่าวว่า

إنك لا تعرف خطأ معلمك حتى تجالس غيره

“แท้จริง ท่านจะไม่ทราบความผิดพลาดของครูของท่าน
จนกว่าท่านจะเรียนรู้กับคนอื่น”²⁵

จากท่านอับดุลเราะหมาน บิน อับอับดิลลาฮ์ บิน มัณดะฮ์
กล่าวว่า

وسمعت أبي يقول: كتبت عن ألف وسبعمائة. قال جعفر
المستغفري: ما رأيت أحدًا أحفظ من أبي عبد الله بن منده،
سأله يومًا: كم يكون سماعات الشيخ؟ قال: تكون خمسة
آلاف من. قلت: المنّ يجيء عشرة أجزاء كبار.

²⁵ ญามิอุ บะยานิล อิลมี วะ ฟัฎลิฮี 1/414 หมายเลขที่ 607 , ดารุล อิบнул
ญะนาซี , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีฮิจเราะฮ์ที่ 1414 , อัช-ซามิละฮ์

ฉันได้ยินบิดากล่าวว่า “ฉันได้บันทึก(การเรียน)จากครู
จำนวน 1,700 ท่าน”

ท่านญะอ์ฟรากล่าวว่า : ฉันไม่เคยเห็นใครที่ท่องจำได้มากไป
กว่าอับดุลลอฮฺ บิน มัณตะฮฺ วันหนึ่งฉันถามเขาว่า : ‘ท่านฟัง
(เรียนรู้)จากชัยคุ่มากเท่าไร?’ เขาตอบว่า : ‘5,000 มัณนุ’
อัซ-ซะฮะบีย์กล่าวว่า : ‘1 มัณนุเท่ากับ 10 ญะฮะนาตญะ’²⁶

ท่านอับนุ อัน-นัจญาร กล่าวว่า

سمعت من يذكر أن عدد شيوخه سبعة آلاف شيخ وهذا شيء لم
يبلغه أحد، وكان مليح التصانيف كثير النشوار والأناشيد لطيف
المزاح ظريفاً حافظاً واسع الرحلة ثقة صدوقاً ديناً سمع منه
مشايخه وأقرانه وحدثنا عنه جماعة

“ฉันได้ยินว่า มีคนกล่าวว่า ตัวเขานั้นมีอาจารย์ทั้งสิ้น
7,000 คน และไม่มีใครที่จะเหมือนกับเขา งานเขียนของเขา
น่าสนใจและแพร่หลาย และเขายังเขียนบทกวีที่ผิวเบาและ
สนุกสนาน เป็นนักท่องจำ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความ
น่าเชื่อถือ และซื่อสัตย์ บรรดาครูและคนที่อยู่ร่วมสมัยกับเขาต่าง

²⁶ ตัซกีเราะตุล หุฟฟาซ 3/159 , ดารุล กุดูบ , เบรุต , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี
ฮิจเราะฮฺที่ 1419 , อัซ-ซามิละฮฺ

ก็ศึกษาความรู้จากเขา และบรรดานักรายงานก็รายงานจากเขา
ด้วย”²⁷

ท่านอิบนุ อัล-สะออีย์ ได้กล่าวเกี่ยวกับอิบนุ อัน-นญญาร
ว่า

قال ابن الساعي: اشتملت مشيخته على ثلاثة آلاف شيخ وأربع
مائة امرأة

“ครูบาอาจารย์ของอิบนุ อัน-นญญารนั้น มีมากถึง
3,000 คน และ 400 เป็นสตรี”²⁸

ใช้เวลายาวนานในการศึกษาหาความรู้

อิมามซาฟิอี๊ رحمهฮะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า

أَخِي لَنْ تَنَالَ الْعِلْمَ إِلَّا بِسِتَّةٍ سَأُنَبِّئُكَ عَنْ تَفْصِيلِهَا بَيَانٍ

²⁷ ตัซกีเราะฮฺตุล หุฟฟาซ 4/75 , ดารุล กุตุบ , เบรุต , พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี

ฮิจเราะฮฺที่ 1419 , อัช-ซามิละฮฺ

²⁸ สียัร อะฮฺลาม อัน-นุบะลาอ์ 16/356 , มุอัสสะสะฮฺ ริสาละฮฺ , อัช-ซามิละฮฺ

ذِكَاۗءٌ وَحِرْصٌ وَاجْتِهَادٌ وَبُلْغَةٌ
وَصَحْبَةٌ أَسْتَاذٍ وَطُولُ زَمَانٍ

พี่น้องของฉัน ท่านจะไม่ได้รับความรู้ นอกจากด้วยกับ 6 ประการ
ฉันจะแจ้งรายละเอียดแก่ท่านอย่างชัดเจน
สติปัญญา , ความปรารถนา , ความมุ่งมั่น , เสบียงที่เพียงพอ
การดูแลจากอาจารย์ และเวลาที่ยาวนาน

ท่านอิบนุล มุบาร็อก เคยถูกถามว่า

: قِيلَ لَابْنِ الْمُبَارَكِ، إِلَى مَتَى تَطْلُبُ الْعِلْمَ؟ قَالَ: «حَتَّى الْمَمَاتِ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ

“ท่านจะศึกษาหาความรู้ไปจนถึงเมื่อไหร่?”

ท่านตอบว่า “จนถึงตาย อินชาอัลลอฮ์”²⁹

ท่านอบูอัมรฺ อิบนุล อะลาฮ์ ถูกถามว่า

²⁹ ญามิอุ บะยานิล อิลมี วะ ฟัฎลิฮี หมายเลขที่ 586 , ดารุล อิบนุล เญาซีย ,
พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีอิจเราะฮ์ที่ 1414 , อัช-ซามิละฮฺ

سألت أبا عمرو بن العلاء حتى متى يحسن بالمرء أن يتعلم؟
فقال: «ما دام تحسن به الحياة»

“คนๆหนึ่งจะยังคงศึกษาเรียนรู้ไปจนถึงเมื่อไหร่?”

ท่านตอบว่า “ตราบเท่าที่เขายังมีชีวิตอยู่”³⁰

เรื่องราวของอบูซุรอะฮ์ที่ง่วนอยู่กับ(การศึกษา)ความรู้อย่าง
จนกระทั่งเข้าใจถึงความตาย อบูญะฮ์ม มุหัมมัด บิน อลี อัซ-ซาเวีย
เล่าว่า

حَضَرْتُ أَبَا زُرْعَةَ بِمَا شَهْرَانَ وَكَانَ فِي السُّوقِ، وَعِنْدَهُ أَبُو حَاتِمٍ،
وَمُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ بْنُ وَارَةَ، وَالْمُنْدِرُ بْنُ شاذَانَ، وَجَمَاعَةٌ مِّنَ
الْعُلَمَاءِ فَذَكَرُوا قَوْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقَنُوا مَوْتَكُمْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ، فَاسْتَحْيُوا مِنْ أَبِي زُرْعَةَ، وَقَالُوا: تَعَالَوْا نَذْكُرْ
الْحَدِيثَ، فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ وَارَةَ: حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ
أَبُو عَاصِمٍ قَالَ: ثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ ، عَنْ صَالِحٍ وَلَمْ يُجَاوِزْ
وَالْبَاقُونَ سَكَتُوا، فَقَالَ أَبُو زُرْعَةَ وَهُوَ فِي السُّوقِ:، ثَنَا بُنْدَارٌ،

³⁰ ญามิอุ บะยานิล อิลมิ อะ ฟัฎลิฮิ หมายเลขที่ 587 , ดารุล อิบดุล ญาซีฮ์ ,
พิมพ์ครั้งที่ 1 ปีฮิจเราะฮ์ที่ 1414 , อัช-ซามิละฮ์

قَالَ: ثنا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ صَالِحِ
 بْنِ أَبِي عَرِيبٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ،
 قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ
 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» وَمَاتَ رَحِمَهُ اللَّهُ

-

ฉันได้มายังอบุซุรอะฮฺที่กำลังอยู่ในสภาพใกล้ตาย
 (ขณะนั้น)มีผู้ที่อยู่กับเขาแล้ว ได้แก่ อบุหาติม , มุหัมมัด บิน มุสลิม
 บิน วาเราะฮฺ , อัล-มุซิริ บิน ซาซาน และอุละมาอ์คนอื่น ๆ อีก
 จำนวนหนึ่ง แล้วพวกเขาก็พูดคุยกันเกี่ยวกับหะดีษ

لَقْنُوا مَوْتَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“ท่านทั้งหลายจงสอนบุคคลที่กำลังใกล้เสียชีวิตในหมู่
 พวกท่านซึ่ง(คำว่า) ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ”

พวกเขาเริ่มสืกละอายต่ออบุซุรอะฮฺ พวกเขาจึงกล่าวว่า “เรา
 มาพูดคุยถึงหะดีษนี้กัน”

ท่านอับดุลลอฮฺ บิน วาเราะฮฺกล่าวว่า : เราได้รับหะดีษนี้มา
 จากอับฏ-ฏะฮาก บิน มุคลัด อบุอาศิม จากอับดุลหะมิด บิน ญะฮ

ฟัร จากศอลิหฺ แต่เขาไม่ได้กล่าวสายรายงานต่อไป ในขณะที่อุลมะฮ์คนอื่นๆนั้นนั่งเงียบ

อบูซุรอะฮฺ จึงกล่าวในขณะที่ตนเองนั้นใกล้จะเสียชีวิตแล้วว่า : เราได้รับรายงานนี้มาจากบุन्दาร จากอบูอาศิม จากอับดุลหะมีด บิน ญะฮัฟฟัร จากศอลิหฺ บิน อะร็อบ จาก กุซัยรฺ บิน มุรเราะฮฺ อัล-หุฎเราะฮฺมียฺ จากมุอัสซ บิน ญะบَّر เล่าว่า ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ศ็อลลัลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลัม กล่าวว่า

لَقْنُوا مَوْتَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“ท่านทั้งหลายจงสอนบุคคลที่กำลังใกล้จะเสียชีวิตในหมู่พวกท่านซึ่ง(คำว่า) ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ”

แล้วท่านก็เสียชีวิต ขออัลลอฮฺทรงเมตตาท่าน” [7]³¹

ปิดท้าย

³¹ มะอริฟะฮฺ อุลูม อัล-หะดีษ หน้า 76 , ดาร กุตุบ อัล-อิลมียะฮฺ , เบรุต , พิมพ์ครั้งที่ 2 ปีอิหฺเราะฮฺที่ 1397 , อัช-ชามิละฮฺ

และยังมีเรื่องราวอีกมากมายที่น่าสนใจและประหนึ่งว่ามันเป็นนิยาย แต่ทว่านี่คือความจริง เช่น :

- อิบน์ ญอฮิร อัล-มักดิสีย์ ที่ปัสสาวะเป็นเลือดถึง 2 ครั้ง ขณะศึกษาความรู้หะดีษ ครั้งที่แบกแดด และอีกครั้งที่มักกะฮ์

- อิมาม อัน-นะวะวี อ่านความรู้ 12 ประเภท(12 วิชา)ที่แตกต่างกันในทุกๆวัน

- อิบnul ญะฮิม อ่านหนังสือขณะง่วงนอน ทั้งที่ไม่จำเป็น จนกระทั่งท่านสดใสรื่นมาอีกครั้ง

- มัจญ์ดุคติน อิบน์ ตัยมียะฮ์ (ปู่ของชัยคุล อิสลาม อิบน์ ตัยมียะฮ์) เมื่อต้องการเข้าห้องน้ำ จะกล่าวกับคนรอบข้างเขาว่า **“จงอ่านหนังสือเล่มนี้ตั้งๆ เพื่อที่ฉันจะได้ยืนมันจากในห้องน้ำด้วย”**

- อัล-หะสัน อัล-ลุลูอียฺ ไม่เคยนอนหลับ นอกจากว่าจะมีหนังสืออยู่บนหน้าอกของตนเองเสมอ ตลอดระยะเวลา 40 ปี

- อัล-หาฟิซ อัล-เคาะฎิบ ไม่เคยเดินทางไปไหน นอกจากว่าจะมีหนังสืออ่านติดไปด้วยเสมอ , อบุนุอัยม อัล-อัสบะหานียฺ (ผู้เขียนหนังสือ หิลยะตุล เอาเลียฮ์)ก็เช่นกัน

- อัล-หาฟิซ อบุล อะลาฮ์ อัล-หะมัดซานียฺ ชายบ้านของตนเองในราคา 60 ดินาร เพื่อซื้อหนังสือต่างๆของอิบนุล ญะวาลีกีย

- อิบнул เญาซีย์ ได้อ่านหนังสือมากกว่า 20,000 เล่มตลอด
ทั้งชีวิตของเขา

- อัล-เคาะฎิบ อัล-บัฆดาดีย์ อ่านหนังสือเศาะฮิหอัล-บุคอ
รียฺใน 3 มัจญ์ลิส(3 คีน) โดยเริ่มต้นตั้งแต่เช้าเวลามัฆริบไปจนถึง
เวลาศุบหฺตลอดทุก(สาม)คีน

- อัล-หาฟิซ ชัยนุดดีน อัล-อิรอกียฺ อ่านหนังสือมุสนัด อิ
มามอะหมัด ภายใน 30 มัจญ์ลิส(การพบปะ)

- อัล-อิซซ บิน अबดิสสลาม อ่านหนังสือ นิหายะตุล มุฏ
ลาบ 40 เล่มภายใน 3 วัน(พุธ พฤหัส และศุกร์)ที่มัสญิด

- ชัยคุ มุหัมมัด นาซีรุดดีน อัล-อัล-บานียฺ ใช้เวลา 12
ชั่วโมงต่อวันในการอ่านหนังสือหะดีษที่ห้องสมุด

- ซอลิบ บิน अबดिरเราะหฺมาน บิน ซอลิบ อัล-มุหารีบียฺ ได้
อ่านหนังสือเศาะฮิหอัล-บุคอรีฯจบ 700 ครั้ง

- อิสมาอิล บิน ชัยคุ เขียนหนังสือในคีนหนึ่งได้ 90 หน้า
ด้วยการทำงานที่เป็นระเบียบเรียบร้อย

- อะหมัด บิน अबدิดดาอิม อัล-มักดิสียฺ ได้เขียน/คัดลอก
หนังสือมากกว่า 2000 เล่ม หากไม่ติดภารกิจใดๆ คัดลอกหนังสือได้
9 เล่มต่อวัน แต่หากติดธุระ(ยุ่งๆ) ก็จะคัดลอกได้ 2 เล่มต่อวัน

- อิบну ฏอฮิร กล่าวว่า “ฉันคัดลอกหนังสือเศาะฮิหอัล-บุ
คอรีฯ , เศาะฮิหมุสลิม และสุนันอบิดาหวุด 7 ครั้งโดยมีค่าจ้าง
และคัดลอกหนังสือสุนันอิบนุมาญะฮฺ 10 ครั้ง”

- อิบнул เญาซีย์ ได้คัดลอกหนังสือประมาณ 50-60 เล่มต่อ

ปี
